

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET
Juridiska Institutionen

Sekretess

inom brottsutredande verksamhet

Joanna Leidzén

Handledare: Ann-Charlotte Landelius
Tillämpade studier, 30 hp

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förkortningar	1
1 Inledning	2
1.1 <i>Bakgrund</i>	2
1.2 <i>Syfte och frågeställningar</i>	2
1.3 <i>Metod och avgränsning</i>	2
1.4 <i>Disposition</i>	3
<u>Del I Allmänt om offentlighet och sekretess</u>	
2 Offentlighet.....	4
2.1 <i>Offentlighetsprincipen</i>	4
2.2 <i>Handlingsoffentlighet</i>	5
2.2.1 <i>Begreppet ”allmän handling”</i>	5
2.2.2 <i>Särskilda regler för vissa handlingar</i>	7
2.2.3 <i>Undantag för vissa handling</i>	8
3 Sekretess	10
3.1 <i>Sekretessgrunderna</i>	10
3.2 <i>Grundläggande regler för sekretess</i>	10
3.3 <i>Sekretessens konstruktion</i>	11
3.3.1 <i>Skaderekvisit</i>	11
3.3.2 <i>Räckvidd</i>	12
3.3.3 <i>Konkurrens</i>	12
3.3.4 <i>Sekretesstider</i>	13
3.4 <i>Prövningen</i>	13
3.4.1 <i>Sökandens anonymitet</i>	14
3.4.2 <i>Sekretessmarkering</i>	14
3.5 <i>Tystnadsplikt och meddelarfriheten</i>	15
<u>Del II Sekretess i brottsutredande verksamhet</u>	
4 Förundersökningssekretess	16
4.1 <i>Inledning</i>	16
4.2 <i>Dokumentation och allmänna handlingar</i>	16
4.3 <i>Sekretess till skydd för utredningen</i>	17
4.3.1 <i>Sekretessens styrka</i>	18
4.3.2 <i>Räckvidd</i>	19
4.4 <i>Meddelarfriheten</i>	19
5 Sekretess till skydd för enskilda.....	21
5.1 <i>Inledning</i>	21
5.2 <i>Personliga och ekonomiska förhållanden</i>	21

5.2.1 Sekretessens styrka.....	21
5.2.2 Undantag	23
5.2.3 Räckvidd.....	24
5.3 Förstärkt sekretesskydd för anmälare och uppgiftslämnare	24
6 Sekretessbrytande regler	26
6.1 Inledning	26
6.1 Misstänkta insyns rätt.....	26
6.2 Brottsoffers insyns rätt	27
6.2.1 Målsägandestatus	28
6.2.2 Målsägandes insyns rätt	29
6.2.3 Skadelidandes insyns rätt	29
6.3 Allmänna sekretessbrytande regler.....	31
6.3.1 Samtycke	31
6.3.2 Nödvändigt utlämnade	32
6.3.3 Partsinsyn	32
6.3.4 Partsbegreppet	33
6.3.5 Generalklausulen	34
7 Sekretess i domstol	36
7.1 Inledning	36
7.2 Sekretess för uppgifter hos domstolen.....	36
7.2.1 Primär sekretess.....	37
7.2.2 Sekundär sekretess	38
7.3 Förhandlingssekretess	39
8 Diskussion	41
8.1 Sammanfattande kommentarer.....	41
8.2 Slutord.....	42
Källförteckning	43
Offentligt tryck.....	43
Litteratur.....	43
Övrigt	44
Rättsfall.....	44
Justitieombudsmannens ämbetsberättelse	44
Justitiekanslern	44

Förkortningar

BrB	Brottsbalk (1962:700)
Europa-konventionen	Den Europeiska Konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna
FL	Förvaltningslagen (1986:223)
FLP	Förvaltningsprocesslagen (1971:291)
FUK	Förundersökningskungörelsen (1947:948)
HD	Högsta domstolen
HovR	Hovrätt
JK	Justitiekanslern
JO	Justitieombudsmannen och dennes ämbetsberättelse
LUL	Lagen (1964:167) om särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare
OSL	Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
Prop.	Proposition
RAR	Rationell AnmälansRutin
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
RegR	Regeringsrätten
RF	Regeringsformen (1974:152)
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SekrL	Sekretesslagen (1980:100)
SkL	Skadeståndslagen (1972:207)
SKL	Statens Kriminaltekniska Laboratorium
SOU	Statens offentliga utredningar
TF	Tryckfrihetsförordningen (1949:10)
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Svenska myndigheter och rättsskipning kännetecknas av offentlighet. Det är nödvändigt för en effektiv och rättssäker förvaltning att verksamheten bedrivs under öppna former med allmänhetens insyn. Offentlighet kan dock inte upprätthållas fullt ut, det finns viktiga intressen som måste ges företräde.

Polismyndigheterna tillsammans med åklagarmyndigheterna har till uppgift att utreda och beivra brott. Under förundersökningen samlas och dokumenteras mycket information, som utomstående kan vilja ha tillgång till. Den misstänkte gärningspersonen kan ha intresse av att veta vilken bevisning som föreligger mot denne, för att förbereda sitt försvar eller påverka utredningen. Journalister kan vilja ha information från förundersökningen, för att rapportera om fall som väckt uppmärksamhet. Inte minst brottsoffer kan ha behov av information om hur förundersökningen fortskrider, kanske som en del i bearbetningen av den grova kränkning det kan innebära att bli utsatt för brott. Om uppgifter ur förundersökningen röjs kan det leda till att utredningen försvåras eller att inblandande människor lider skada eller men. Det uppstår ibland konflikt mellan olika intressen, konflikter som lagstiftningen måste lösa. Bestämmelserna om sekretess inom brottsutredande verksamhet är svårtillgängliga och vid tillämpningen uppstår inte sällan svåra bedömningar och avvägningar.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka sekretessbestämmelserna som är tillämpliga i brottsutredande verksamhet, för att presentera gällande rätt på ett tillgängligt sätt. Syftet är också att undersöka möjligheterna för brottsoffer, misstänkta gärningspersoner och andra utomstående att ta del av sekretessbelagda uppgifter under rättsprocessen.

Den övergripande frågeställningen är; i vilken utsträckning och för vilka syften kan uppgifter som ingår i en brottsutredning sekretessbeläggas. Därtill kommer frågan, vilka möjligheter har enskilda att ta del av uppgifter som ingår i en förundersökning?

1.3 Metod och avgränsning

I arbetet med uppsatsen har jag använt mig av traditionell rättsdogmatisk metod, när jag har studerat författningar, propositioner, lagkommentarer, rättspraxis och doktrin. Framställningen präglas av syftet att göra bestämmelserna tillgängliga och större delen av

uppsatsen är därför deskriptiv. Rättspraxis behandlas i den utsträckning som jag har funnit den relevant för syftet. Jag kommer i huvudsak att behandla sekretess under förundersökningen, men för att inte gå miste om helheten berörs även sekretessen i allmän domstol översiktligt.

1.4 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i två större delar. Den första delen, som består av avsnitt två och tre, innehåller allmänna regler om offentlighet och sekretess och tjänar som nödvändig bakgrundsinformation för förståelsen av uppsatsens resterande avsnitt. I avsnitt två görs en grundläggande genomgång av reglerna för offentlighet. Där behandlas grunderna för offentlighetsprincipen och handlingsoffentligheten. I avsnitt tre behandlas de grundläggande reglerna för sekretess, samt sekretessens konstruktion.

Den andra delen, som består av avsnitt fyra till åtta, innehåller de mer specifika sekretessbestämmelserna. I avsnitt fyra behandlas den så kallade förundersökningssekretessen som gäller till skydd för utredningen, därpå följer en genomgång av reglerna för sekretess till skydd för enskild i avsnitt fem. De sekretessbrytandereglerna och därmed också insynsrätten behandlas i avsnitt sex. Uppsatsens deskriptiva del avslutas i avsnitt sju med en översiktlig genomgång av sekretessen i allmän domstol. I avsnitt åtta sammanfattar jag mina reflektioner och slutsatser.

Del I Allmänt om offentlighet och sekretess

---

2 Offentlighet

2.1 Offentlighetsprincipen

Offentlighetsprincipen är en fundamental princip i svensk rättsordning och innebär att myndigheters verksamhet i så stor utsträckning som möjligt skall vara öppen för insyn. Den offentliga verksamheten angår alla medborgare i ett demokratiskt samhälle. Att allmänheten, många gånger genom massmedia, får tillgång till information är en garanti för att myndigheterna inte missbrukar sin makt. Offentlighetsprincipen, som tar sig flera uttryck, fungerar som ett kontrollinstitut och har således stor betydelse för rättssäkerheten.¹

Handlingsoffentligheten är det viktigaste uttrycket för offentlighetsprincipen. Reglerna härom finns i 2 kap. TF och ger varje svensk medborgare en grundlagsskyddad rätt att ta del av *allmänna handlingar*. Rätten att ta del av allmänna handlingar har även ansetts tillkomma juridiska personer.² Utlänningar tillkommer också den rätten, men med skillnaden att rättigheten kan inskränkas genom bestämmelser i vanlig lag, 14 kap. 5 § 2 st. TF. Några sådana inskränkande bestämmelser torde dock för närvarande inte finnas.³

Den grundlagsstadgade yttrandefriheten är också ett utflöde av offentlighetsprincipen. Yttrandefriheten innebär att alla medborgare, gentemot det allmänna, är tillförsäkrade frihet att meddela upplysningar eller uttrycka tankar, åsikter och känslor i tal, skrift, bild eller på annat sätt, 2 kap. 1 § 1 p. RF. Yttrandefrihet tillkommer även offentliga funktionärer, vilket innebär att de har rätt att lämna upplysningar om tjänsteangelägenheter. Genom meddelarfriheten i 1 kap. 1 § 3 st. TF och 1 kap. 2 § YGL kan offentliga funktionärer i viss mån även lämna upplysningar om sekretessbelagda uppgifter för publicering.

Förhandlingsoffentligheten som gäller för domstolarna är ytterligare ett uttryck för offentlighetsprincipen, också den är grundlagsstadgad i 2 kap. 11 § 2 st. RF. Förhandling, som är ett muntligt förfarande under parternas medverkan, vid domstol skall vara offentlig. Allmänheten har således tillträde och kan följa förhandlingar.

---

¹ Bohlin, s. 17 f

² RÅ 2003 ref. 83

³ Bohlin, s. 19

2.2 Handlingsoffentlighet

Syftet med handlingsoffentligheten är att säkerställa ett fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning enligt 2 kap. 1 § TF. Information som inhämtas genom allmänna handlingar får i regel föras vidare, därav fyller handlingsoffentligheten en viktig funktion som källa för material till tryckta skrifter.⁴ I 1 kap. 1 § TF anges att det är ”fritt att”... ” i tryckt skrift”... ”offentliggöra allmänna handlingar”. Media har större möjligheter än enskilda att bevaka myndigheters verksamhet och ge offentlighet åt informationen genom publicering.

En *offentlig* allmän handling skall efter begäran tillhandahållas genast eller så snart som möjligt enligt 2 kap. 12 § TF. Handlingen kan tillhandahållas kostnadsfritt på myndigheten, men det föreligger också rätt att utfå en kopia av handlingen mot en fastställd avgift, 2 kap. 13 § TF. Om handlingen innehåller uppgifter som omfattas av sekretess skall handlingens övriga delar göras tillgänglig för sökanden.

I 6 kap. 4 § OSL föreskrivs att en myndighet på begäran av enskild skall lämna uppgift ur en allmän handling som förvaras hos myndigheten, om inte uppgiften är *sekretessbelagd* eller det skulle *hindra arbetets behöriga gång*. Skyldigheten att lämna enskilda uppgifter begränsas genom att den begärda uppgiften kan vara sekretessbelagd. Myndigheten är heller inte skyldig att lämna begärda uppgifter om det skulle hindra arbetets behöriga gång. Begränsningen med hänsyn till arbetets behöriga gång i myndigheters skyldighet att tillhandahålla allmänna handlingar får inte sträcka sig längre än vad som följer av reglerna i TF. Att en handling skall tillhandahållas så snart det kan ske enligt TF ger myndigheten ett visst spelrum för att dröja något med att lämna ut handlingen. Ett skäl för sådant dröjsmål kan vara att det hindrar arbetets behöriga gång. Hinder av detta slag kan vara att någon tjänsteman hos myndigheten håller på att arbeta med handlingen eller att den enskildes begäran är så omfattande att myndigheten rimligen inte kan klara av den på en gång, utan allvarliga störningar i det egna arbetet.⁵

2.2.1 Begreppet ”allmän handling”

För fastställandet att det rör sig om en allmän handling måste flera förutsättningar vara uppfyllda. Andra handlingar än allmänna föreligger ingen skyldighet för myndigheter att tillhandahålla.

---

⁴ Bohlin, s. 21 f

⁵ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010) kommentaren till 6 kap. 4 §

Handling

Med "handling" avses en *framställning* i skrift eller bild och tekniska *upptagningar* som kan uppfattas endast med tekniska hjälpmedel, 2 kap. 3 § 1 ledet TF. Det är en handling så snart det är frågan om en form att lagra eller bevara upplysningar.⁶ När det gäller framställningar i skrift eller bild finns inga krav på handlingens kvalitet, det kan röra sig om både handskrivna papperslappar och datorskrivna dokument. Handlingen kan också bestå av annat material än papper, såsom tyg eller trä. Alla framställningar kan dock inte anses vara handlingar, avgörande är sambandet med myndighetens uppgifter. En tavla med estetiskt syfte är inte en handling i TF:s mening, men om den ingår i en förundersökning som ett beslag är det fråga om en handling. En upptagning är en handling som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med tekniska hjälpmedel. Det kan exempelvis röra sig om mikrofilm, ljud- eller bildinspelningar. När det gäller upptagningar kan det vara svårt att avgränsa en handling från en annan, eftersom stora mängder information ingår i samma dataregister. Det är rätten att ta del av viss information som skall vara avgörande och varje konstellation av sakligt och logiskt sammanhängande uppgifter skall betraktas som en upptagning.⁷

Förvarad

Handlingen är "allmän" om den *förvaras* hos myndigheten och handlingen anses *inkommen* eller *upprättad* hos myndigheten, enligt 2 kap. 3 § 1 st. TF. Huvudkriteriet är således handlingens förvaring. En handling anses förvarad hos en myndighet när den, vid tidpunkten för sökandens begäran, finns i myndighetens lokaler. Handlingar som väntas inkomma kan inte bli föremål för prövning om utlämnande. I förvaringskriteriet ligger också att en begäran om utlämnande måste avse en existerande handling, någon begäran om att framställa en ny handling kan inte godkännas. En handling kan förvaras hos flera myndigheter samtidigt. En myndighet kan inneha originalet och andra myndigheter kopior av originalet. Flera myndigheter kan också ha elektronisk tillgång till en och samma handling. I dessa fall intar alla myndigheterna ställning som förvaringsmyndighet och en begäran om utlämnande kan framställs till var och en av dem. Även om en handling faktiskt finns utanför en myndighets lokaler kan den anses förvarad där, t.ex. då handlingen tillfälligt förvaras hemma hos en befattningshavare från vilken myndigheten lätt kan begära in handlingen.⁸

---

⁶ Bohlin, s. 42, RÅ 1971 ref. 15

⁷ Prop. 1975/76:160 s. 119, Bohlin 42 ff

⁸ Bring & Diesen, s. 551

Inkommen

En handling anses inkommen när den har anlänt till myndigheten eller kommit behörig befattningshavare till handa enligt 2 kap. 6 § TF. Innan handlingen anlänt till myndighetens lokaler föreligger således ingen rätt att utkomma den. Med behörig befattningshavare åsyftas sådan tjänsteman som har till arbetsuppgift att ta emot handlingar, t.ex. registrator eller tjänsteman som har befattning med det ärende till vilket handlingen hör. Handlingar skall anses inkomna vid tidigaste möjliga tidpunkt. För att anses inkommen skall handlingen ha lämnats av en, från myndigheten, fristående fysisk eller juridisk person. Handlingar som utväxlas emellan olika enheter inom samma myndighetsorganisation blir att betrakta som inkomna endast om enheterna är självständiga i förhållande till varandra, 2 kap. 18 § TF. Upptagning skall anses inkommen till myndigheten när *annan* har gjort den tillgänglig för myndigheten att läsa, avlyssna eller på annat sätt uppfatta, 2 kap. 6 § 1 st. 2 p TF. Att någon annan måste ha gjort upptagningen tillgänglig för avläsning innebär att en utomstående skall ha gjort informationen tillgänglig t.ex. en tjänsteman vid en annan myndighet som lagt in uppgifter i ett datasystem.⁹

Upprättad

En handling anses upprättad hos en myndighet när den har expedierats. Handlingar som inte expedieras anses upprättade när ärendet som de hänför sig till är slutbehandlat. Om handlingarna inte hänför sig till något ärende är de upprättade när de justerats eller på annat sätt färdigställts, 2 kap. 7 § 1 st. TF. Upprättandekriteriet tar sikte på handlingar som har framställts och utarbetats på myndigheten. Sådana handlingar blir allmänna vid en tidpunkt då de föreligger i definitivt skick, innan dess är handlingarna internt arbetsmaterial hos myndigheten. Genom expediering blir exemplaret av handlingen som myndigheten behåller en upprättad allmän handling. Expediering innebär att handlingen avsänds till enskild eller annan myndighet, eller att den hålls tillgänglig för avhämtning.¹⁰ Det har ingen betydelse i vilket skick handlingen befinner sig, om det rör sig om ett utkast, förslag eller färdig produkt.

2.2.2 Särskilda regler för vissa handlingar

För vissa typer av handlingar finns särskilda regler. I 2 kap. 7 § 2 st. 1 p TF anges att diarium, journaler och register eller annan förteckning som föres fortlöpande anses upprättad när handlingen har färdigställts för anteckning eller införing. Det väsentliga är inte vad

---

⁹ Bohlin, s.70 f, Bring & Diesen, s. 554 f

¹⁰ RÅ 1982 2:59

handlingen kallas, utan att den föres fortlöpande. Varje gång en ny uppgift tillförs blir det en allmän handling omedelbart i samband med tillförandet. Även anteckningar som hänför sig till ett visst ärende omfattas av bestämmelsen.¹¹

Dom och annat beslut samt därtill hörande protokoll och annan handling anses upprättade när beslutet har avkunnats eller expedierats, enligt andra punkten. Det är tidpunkten för avkunnandet eller expedieringen som är avgörande. Sådana handlingar blir således *inte* offentliga då ärendet har slutbehandlats.¹²

Annat myndighetsprotokoll och därmed jämförlig anteckning anses upprättad när den har justerats av myndigheten eller på annat sätt färdigställts enligt tredje punkten. En myndighetsprotokoll blir därmed allmän handling då det har justerats, även om protokollet är av den karaktären att det skall expedieras.¹³

2.2.3 Undantag för vissa handling

Handlingar som har karaktären av hjälpmedel vid handläggningen av ett ärende har undantagits från handlingsoffentligheten. De handlingar som avses kallas för *minnesanteckningar* och *mellanprodukter*. Minnesanteckning som inte har expedieras eller tagits omhand för arkivering skall inte anses vara allmän handling, 2 kap. 9 § 1 st. TF. Det gäller dock inte i den delen minnesanteckningen har tillfört ärendet sakuppgift. En minnesanteckning är en osjälvständig handling av tillfällig karaktär. Det innebär att den skall kunna hänföras till ett ärende och att möjligheten att spara den är begränsad.¹⁴ En mellanprodukt är ett utkast eller koncept till myndighets beslut eller skrivelse som inte har expedierats eller tagits omhand för arkivering, 2 kap. 9 § 2 st. TF. Det är anteckningar som är avsedda att omarbetas. En mellanprodukt kan i samrådssyfte skickas mellan myndigheter och till enskild utan att handlingen blir allmän. Med stöd av andra stycket kan exempelvis polis och åklagare utväxla handlingar och samråda om den slutliga utformningen.¹⁵

Undantag från handlingsoffentligheten gäller också för *tekniska bearbetningar*. En handling som någon har mottagit av myndighet endast som ett led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring skall inte anses som inkommen då den återkommer till myndigheten, enligt 2 kap. 6 § 3 st. TF. I 2 kap. 10 § TF stadgas att en handling som en myndighet förvarar endast

---

¹¹ Bohlin, s. 93 ff

¹² Bohlin, s. 97

¹³ Bohlin, s. 99

¹⁴ Bring & Diesen, s. 561

¹⁵ Bring & Diesen, s. 563

som ett led i teknisk bearbetning eller teknisk lagring skall inte anses som allmän handling hos den myndigheten. En handling som skickas mellan myndigheter för teknisk bearbetning blir således inte en allmän handling genom översändningen. En handling som t.ex. under en förundersökning skickas från polismyndigheten till SKL för analys blir således inte en allmän handling hos SKL, varför SKL inte behöver pröva en begäran om utlämnande av handlingen. Handlingen blir heller inte allmän när den kommer tillbaka till polismyndigheten.¹⁶

---

¹⁶ Bring & Diesen, s. 560 f

3 Sekretess

3.1 Sekretessgrunderna

Offentlighetsprincipen kan inte upprätthållas utan inskränkningar. Det finns vissa allmänna och enskilda intressen som måste ges företräde framför intresset av offentlighet.

I 2 kap. 2 § TF stadgas vissa skyddsintressen som möjliggör begränsningar av den medborgerliga rättigheten att ta del av allmänna handlingar, de så kallade sekretessgrunderna. Det föreskrivs att handlingsoffentligheten får begränsas endast om det är påkallat med hänsyn till (1) rikets säkerhet eller dess förhållande till annan stat eller mellanfolklig organisation, (2) rikets centrala finanspolitik, penningpolitik eller valutapolitik, (3) myndigheters verksamhet för inspektion, kontroll eller annan tillsyn, (4) intresset att förebygga eller beivra brott, (5) det allmännas ekonomiska intresse, (6) skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, (7) intresset att bevara djur- eller växtart. Yttrandefriheten för offentliga funktionärer får begränsas med tystnadsplikt enligt 2 kap. 13 § RF med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskildas anseende, privatlivets helgd eller förebyggande och beivrande av brott samt i övrigt om särskilt viktiga skäl föranleder det.

Begränsningarna i handlingsoffentligheten och yttrandefriheten anges i OSL och måste ha stöd i någon av sekretessgrunderna. Reglerna för handlingssekretess och tystnadsplikt är i princip enhetliga, även om sekretessgrunderna tar sig ett lite olika uttryck.

Även förhandlingsoffentligheten får begränsas *genom lag* enligt 2 kap. 12 § RF. I 5 kap. 1 § RB föreskrivs för vissa fall att en förhandling får hållas inom stängda dörrar.

3.2 Grundläggande regler för sekretess

Offentlighets- och sekretesslagen reglerar handlingssekretess och tystnadsplikt i det allmännas verksamhet. Med sekretess avses ett förbud att röja uppgift vare sig det sker genom utlämnande av handling, muntligen eller på annat sätt, 1 kap. 1 § 2 st. OSL. Regleringen i OSL avser uppgift, medan TF reglerar handling. Om det föreligger en sekretessbelagd uppgift i en allmän handling, finns således ett förbud att röja uppgiften och en skyldighet att lämna ut handlingen. Då måste den sekretessbelagda uppgiften maskeras innan handlingen lämnas ut.¹⁷

---

¹⁷ Bring & Diesen, s. 566

Förbudet att röja sekretessbelagd uppgift gäller i första hand för myndigheten där uppgiften är sekretessbelagd. Förbudet gäller också för myndighetens funktionärer, som fått kännedom om uppgiften genom att, för det allmännas räkning, delta i myndighets verksamhet genom anställning, uppdrag, tjänsteplikt eller liknande grund, 2 kap. 1 § OSL. Tolkar som medverkar vid förhör under en förundersökning omfattas av förbudet, däremot omfattas inte uppdragstagare som i första hand representerar ett enskilt rättssubjekt eller enskilda intressen, t.ex. en offentlig försvarare.¹⁸ Förbudet gäller även när funktionären inte längre deltar i myndighetens verksamhet t.ex. efter avslutad anställning. En sekretessbelagd uppgift får heller inte utnyttjas utanför den verksamhet där den är sekretessreglerad enligt 7 kap. 1 § OSL.¹⁹

Sekretessen gäller gentemot enskilda fysiska och juridiska personer. Sekretess gäller även gentemot andra myndigheter, 8 kap. 1 § OSL. Inom samma myndighet gäller sekretess endast mellan olika *verksamhetsgrenar* som är självständiga gentemot varandra, 8 kap. 2 § OSL.

Den som bryter mot förbudet att röja en sekretessbelagd uppgift kan dömas för brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § BrB. För straffbarhet räcker oaktsamhet. Offentliga funktionärer i myndighetstjänst har i viss mån möjlighet att lämna sekretessbelagda uppgifter för publicering genom meddelarfriheten. Meddelarfriheten är inte absolut, utan vissa kvalificerade tystnadsplikter har företräde.²⁰

3.3 Sekretessens konstruktion

3.3.1 Skaderekvisit

De materiella sekretessbestämmelserna är konstruerade så att hänsyn skall tas till skaderisken i det enskilda fallet. Sekretess skall bara gälla när det är nödvändigt och endast då en skada kan förutses. Särskilda skaderekvisit anger sekretessens styrka. Det *raka* skaderekvisitet innebär en presumtion för offentlighet. Sekretess gäller bara om *det kan antas* att skada uppkommer om uppgiften röjs. Det *omvända* skaderekvisitet innebär presumtion för sekretess. Sekretess gäller om *det inte står klart* att uppgiften kan röjas utan att det föreligger risk för skada eller men.²¹

---

¹⁸ Bring & Diesen, s. 567

¹⁹ Bohlin, s. 198

²⁰ Bohlin, s.197

²¹ Bohlin 201f

Bedömningen av skaderisken är sällan okomplicerad. Det är omständigheterna i det enskilda fallet som skall vara avgörande. När ett rakt skaderekvisit är tillämpligt är det vanligtvis tillräckligt att ta ställning till om utlämnandet av uppgiften typiskt sett kan medföra skada för det sekretesskyddande intresset. RegR har dock fastslagit att hänsyn skall tas till det enskilda fallet om det finns särskild anledning.²²

En del sekretessbestämmelser saknar skaderekvisit. Sekretess gäller då *utan undantag* och någon skadebedömning görs inte.

3.3.2 Räckvidd

Med räckvidd avses sekretessbestämmelsernas tillämpningsområde, varje sekretessbestämmelse skall inte iakttas av alla myndigheter och dess funktionärer. Om en bestämmelse föreskriver sekretess för en uppgift med visst innehåll, gäller sekretess oinskränkt oavsett var uppgiften förekommer. Det är dock vanligare att sekretessen har begränsats till att avse uppgift som förekommer i en viss typ av ärenden eller hos en viss myndighet. Bestämmelserna har då ett begränsat tillämpningsområde som kallas det *primära sekretessområdet* och gäller endast för myndigheter där uppgiften normalt förekommer, oavsett om någon bestämd myndighet anges eller inte.²³

Om en uppgift lämnas från en myndighet till en annan och det inte finns någon primär sekretessbestämmelse tillämplig för uppgiften hos den mottagande myndigheten uppstår frågan om sekretessen överförs, så kallad *sekundär sekretess*, eller om uppgiften blir offentlig genom överlämnandet. I en del bestämmelser föreskrivs att tillämpligheten skall följa uppgiften. I 11 kap. OSL behandlas sju allmängiltiga fall där sekretessen överförs, t.ex. då en myndighet hos en annan myndighet har direktåtkomst till sekretessbelagda uppgifter elektroniskt eller då en myndighet får kännedom om sekretessbelagda uppgifter vid utövningen av tillsyn. Det finns även särskilda bestämmelser om överföring av sekretess till regering, riksdag, JO och JK samt domstolarna i 41 – 43 kap. OSL.²⁴

3.3.3 Konkurrens

Om en uppgift omfattas av sekretess enligt flera bestämmelser som en myndighet har att iaktta i sin verksamhet och en sekretessprövning ger olika resultat skall, som huvudregel, den bestämmelse som uppgiften skall sekretessbeläggas enligt ges företräde, 7 kap. 3 § OSL. Det

---

²² RÅ 1981 2:34

²³ Bring & Diesen, s. 568 f

²⁴ Bohlin 231 ff

har ingen betydelse om det är fråga om konkurrens mellan flera primära sekretessbestämmelser, konkurrens mellan primära och sekundära sekretessbestämmelser eller konkurrens mellan flera sekundära sekretessbestämmelser.²⁵

3.3.4 Sekretesstider

Behovet av sekretess minskar normalt med tiden och sekretess gäller heller inte för evigt. I flera av bestämmelserna i OSL anges maximitider för sekretessens giltighet. Huvudregeln är att tiden beräknas från handlingens tillkomst, om inte annat anges i lag enligt 7 kap. 5 § OSL. För diarium, journaler och register som förs fortlöpande räknas tiden från det att uppgiften fördes in i handlingen.

När tidsfristen har gått ut föreligger inte längre förbud att röja uppgifter som förekommer i allmän handling, antingen det sker genom utlämnade eller muntligen. Sekretess gäller inte heller om skaderekvisitet inte längre är uppfyllt eller om det finns ett stadgande som gör att sekretessen upphävs, t.ex. att sekretess för vissa uppgifter upphör att gälla när åtal väcks enligt 35 kap. 7 § OSL.²⁶

3.4 Prövningen

En begäran att få ta del av en allmän handling skall göras hos den myndighet som *förvarar* handlingen enligt 2 kap. 14 § 1 st. TF. Det är också myndigheten som självständigt skall pröva framställningen enligt andra stycket och 6 kap. 2 § OSL. Om begäran framställs av enskild skall prövningen i först hand göras av en *anställd* vid myndigheten som enligt arbetsordning eller särskilt beslut ansvarar för *vården* av handlingen. Om utlämnandefrågan är svår att bedöma skall frågan hänskjutas till myndigheten om det kan ske utan onödigt dröjsmål, 6 kap. 3 § OSL. Eftersom ett utlämnade skall ske genast eller så snart det är möjligt måste myndigheten alltid ha en tjänsteman tillgänglig för att pröva framställningar från allmänheten.²⁷

Om den anställde vägrar lämna ut handlingen eller lämnar ut den med förbehåll som inskränker den enskildes rätt att röja innehållet eller annars förfoga över handlingen kan den enskilde begära myndighetens prövning och få ett skriftligt beslut som kan överklagas, 6 kap. 3 § 2-3 st. OSL. Myndighetens beslut att *inte* lämna ut en handling eller beslut att lämna ut handling med förbehåll kan överklagas enligt 2 kap. 15 § TF. Det rör sig om ett

---

²⁵ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 7 kap. 3 §

²⁶ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 7 kap. 5 §

²⁷ Bohlin, s. 162

förvaltningsbeslut som överklagas till kammarrätt med Högsta förvaltningsdomstolen²⁸ som högsta instans. Om beslutet däremot är fattats av en allmän domstol och avser domstolens rättskipande eller rättsvårdande verksamhet prövas överklagande i enlighet med RB:s regler. Tingsrättsbeslut överklagas till hovrätt med HD som högsta instans.²⁹

3.4.1 Sökandens anonymitet

Huvudregeln är att utlämnandefrågan skall prövas utan hänsyn till sökandens identitet. Myndigheten får inte efterforska vem som begär att få ta del av allmän handling eller vilket syftet är med begäran. Det har ansetts vara en del av offentlighetsprincipen att sökanden har rätt att vara anonym.³⁰ Huvudregeln är dock inte utan undantag. Sökanden kan behöva röja sin identitet om det behövs för att myndigheten skall kunna pröva om hinder föreligger mot att handlingen lämnas ut, 2 kap. 14 § 3 st. TF. Skaderekvisiteten är utformade så att sökandens identitet spelar en avgörande roll för risken om skada uppkommer och kan således ha stor betydelse för prövningen. När en sekretessbestämmelse innehåller ett omvänt skaderekvisit är uppgifter om sökandens identitet oftast nödvändiga för att kunna pröva utlämnandefrågan. När en bestämmelse däremot innehåller ett rakt skaderekvisit skall myndigheten inte rutinmässigt kräva sökanden på uppgifter om vad syftet med begäran. Endast om det framkommit någon omständighet som väcker misstanke om ett otillbörligt syfte skall den sökande tillfrågas om syftet.³¹ Om sökanden överklagar myndighetens beslut däremot kommer identiteten att röjas för domstolen, eftersom en överklagan alltid skall vara undertecknad av klaganden enligt 3 § 2 st. FPL och eftersom överklagan skall lämnas till beslutsmyndigheten enligt 23 § 2 st. FL.³²

3.4.2 Sekretessmarkering

En *enkel* sekretessmarkering, tidigare så kallad hemligstämpling, är en anteckning som får göras på en allmän handling för att utmärka att handlingen omfattas av sekretess, 2 kap. 16 § TF. Endast *allmänna handlingar* får märkas, om det kan antas att den omfattas av sekretess. Det skall alltid anges det lagrum som åberopas till stöd för att handlingen skall hemlighållas, vilken myndighet som har gjort anteckningen samt datum, 5 kap. 5 § 1 st. OSL. Att en handling är sekretessmarkerad innebär endast att handlingen vid en tidpunkt har

---

²⁸ Tidigare RegR (före 1 januari 2011)

²⁹ Bring & Diesen, s. 564

³⁰ Bohlin, s. 164

³¹ JO 1990/91 s. 421

³² Bohlin, s. 166 f

omfattats av sekretess, en prövning skall ändå göras vid en begäran om utlämnande, med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Sekretessmarkeringen fungerar således endast som varningssignal för att handlingen kan vara sekretessbelagd.³³

En *kvalificerad* sekretessmarkering är en obligatorisk markering som indikerar att utlämnande frågan skall prövas endast av en viss myndighet som anges i förordning då en allmän handling innehåller uppgifter av synnerlig vikt för rikets säkerhet, 5 kap. 5 § 2 st. OSL.

3.5 Tystnadsplikt och meddelarfriheten

En tjänsteman på en myndighet kan straffas för brott mot tystnadsplikt om denne röjer en sekretessbelagd uppgift, enligt 20 kap. 3 § BrB. Om tjänstemannen röjer uppgiften för en journalist med avsikten att få uppgiften publicerade, är sekretessbrottet straffbart endast i den utsträckning som TF och YGL medger.

Meddelarfriheten stadgas i 1 kap. 1 § 3 st. TF och 1 kap. 2 § YGL och innebär att en tjänsteman kan kontakta företrädare för press, radio och TV och förmedla uppgifter som denne anser är önskvärda och försvarliga att offentliggöra. Tjänstemannen har dessutom rätt att vara anonym och myndigheten får inte efterforska vem uppgiftslämnaren är.³⁴

Meddelarfriheten är inte utan inskränkningar. Om någon lämnar uppgift och därigenom gör sig skyldig till en sådan gärning som anges i 7 kap. 3 § 1 st. TF och 5 kap. 3 § YGL, innebär det brott mot tystnadsplikt. Gärningarna är vissa allvarliga brott mot rikets säkerhet, oriktigt och uppsåtligt utlämnande av allmän handling som inte är tillgänglig för envar och uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt i de fall som anges i särskild lag dvs. OSL. Att lämna ut en sekretessbelagd allmän handling för publicering är alltid förenat med straffansvar, medan ett muntligt utlämnande av samma uppgifter beivras endast om det anges i OSL. I OSL anges avslutningsvis, i varje kapitel innehållande de materiella sekretessreglerna, i vilken mån tystnadsplikten inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Sådana kvalificerade tystnadsplikter har företräde framför meddelarfriheten. Att lämna ut andra handlingar än allmänna medför inget straffansvar, såvida de inte innehåller uppgifter som omfattas av kvalificerad tystnadsplikt.³⁵

---

³³ Bohlin, s. 169 ff

³⁴ Bohlin, s. 277 f

³⁵ Bohlin, s. 279

Del II Sekretess i brottsutredande verksamhet

---

4 Förundersökningssekretess

4.1 Inledning

En förundersökning är en utredning som bedrivs av polis och åklagare i syfte att klargöra omständigheterna kring ett brott och fastställa vem som är gärningsperson. Grunderna för förundersökningens bedrivande finns i 23 kap. RB med kompletterande verkställighetsföreskrifter i FUK. En förundersökning inleds när ett brott som lyder under allmänt åtal har begåtts, om det inte är uppenbart att brottet inte går att utreda, 23 kap. 1 § RB.

Under förundersökningen dokumenteras mycket information. För rättssäkerheten och effektiviteten i förvaltningen är allmänhetens insyn av stor betydelse. Det skall kunna kontrolleras att verksamheten sköts på ett effektivt sätt och att polis och åklagare fullgör sina skyldigheter. Det är samtidigt av största vikt att information kan hemlighållas för att inte utredningen skall ta skada.

Det finns olika intressen av att ta del av information under förundersökningen. Den som misstänks för brottet kan ha intresse att ta del av information för att förbereda sitt försvar. Brottsoffret kan behöva information om hur utredningen fortgår som en del i bearbetningen eller för att kunna ta tillvara sin rätt till ersättning. Det är inte ovanligt att allvarliga brott väcker ett stort medialt intresse. Journalister och allmänheten kan då också ha intresse av att ta del av uppgifter i förundersökningen.

I detta avsnitt behandlas bestämmelserna om sekretess till skydd för utredningen, men dessförinnan skall något sägas om dokumentation och förundersökningens allmänna handlingar.

4.2 Dokumentation och allmänna handlingar

Polis och åklagare använder i huvudsak olika datoriserade system för framställningen av förundersökningshandlingar. RAR respektive BRÅDIS används för upptagning av brottsanmälan. DUR-TVÅ används för framställning och registrering av förundersökningshandlingar, så som anmälningar, förhör och tvångsmedelsanvändning. När uppgifter läggs in i systemen blir de tillgängliga för flera myndigheter inom polisen. Hos dessa blir uppgifterna

allmän handling, eftersom de anses inkomna. För att förvarandekravet skall vara uppfyllt skall myndigheten kunna sammanställa informationen med rutinbetonade åtgärder, 2 kap. 3 § TF.³⁶

En förundersökning anses vara ett ärende som avslutas med ett beslut i åtalsfrågan.³⁷ Av 2 kap. 7 § 2 TF följer att handlingar som framställts av en polismyndighet i en förundersökning och som finns hos denna myndighet inte skall anses upprättade och därmed inte skall anses utgöra allmänna handlingar förrän förundersökningen har avslutats eller förrän förundersökningsprotokollet har färdigställts om handlingarna ingår däri.³⁸ Nedteckningen av en anmälan ansågs inte vara en allmän handling enligt TF och lämnades därför inte ut, eftersom förundersökningen som anmälan föranlett var pågående.³⁹ Om handlingar som inte är allmänna begärs utlämnade skall ingen sekretessprövning göras, eftersom det inte föreligger någon rätt att ta del av sådana handlingar. Om handlingar lämnas från polisen till åklagaren i egenskap av förundersökningsledare är de att anses som inkomna och därmed allmänna handlingar. En prövning skall då ske enligt bestämmelserna i OSL.⁴⁰ Handlingar i en förundersökning blir således allmänna antingen när den avslutas eller när protokollet färdigställs, om de inte dessförinnan har expedierats.⁴¹

När det gäller upptagningar för automatiserad behandling kan det uppstå avgränsningsproblematik, eftersom det inte alltid finns en naturlig avgränsning för vad som skall anses utgöra en handling. Vid en begäran om utfående av information ur upptagningar för automatiserad behandling måste en identifiering av de efterfrågade uppgifterna göras. De uppgifter som ingår i en anmälan eller ett förhör kan förmodas utgöra en handling, som då blir föremål för en sekretessprövning.⁴²

4.3 Sekretess till skydd för utredningen

Under pågående förundersökning gäller så kallad förundersökningssekretess. Sekretess gäller för uppgifter som hänför sig till förundersökning i brottmål eller till angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i sådant mål eller i annan verksamhet för att förebygga brott eller åklagarmyndighets, polismyndighets, Skatteverkets, Tullverkets eller Kustbevakningens verksamhet i övrigt för att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott, 18 kap. 1 § 1 st. och

---

³⁶ Bring & Diesen, s. 553

³⁷ RÅ 2001 ref. 27

³⁸ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 18 kap. 1 §

³⁹ RÅ 1988 not. 369

⁴⁰ RÅ 1987 not. 273

⁴¹ Bring & Diesen, s. 558

⁴² Bring & Diesen, s. 550

2 st. 2 p OSL. De uppgifter som omfattas av sekretess är inte begränsade till ett visst slag utan avser samtliga uppgifter som kan förekomma i de verksamheter som omfattas av bestämmelsen. Det kan vara uppgifter om vilken bevisning som föreligger eller vilka spaningsmetoder som används. Med åklagarmyndighets, polismyndighets, Skatteverkets, Tullverkets eller Kustbevakningens verksamhet i övrigt åsyftas brottsförebyggande eller brottsbeivrande verksamhet *i allmänhet* utan ärendeanknytning. Det kan exempelvis röra resurs- och organisationsfrågor av vital betydelse, arbetsrutiner, spaningsmetoder, program för trafikkontroller, patrulleringsvägar, utnyttjande av lokaler, fordon eller viss utrustning, personskydd samt personuppgifter rörande personal och tjänstgöringslistor.⁴³ Sekretess har ansetts gälla enligt 15 kap. 2 § OSL och 18 kap. 1 § OSL för fotografier på polismän anställda vid polismyndigheten i Stockholm.⁴⁴ Sekretess har även ansetts gälla för tjänstgöringsjournaler vid en polismyndighets sambandscentral.⁴⁵ Uppgifter om utredningspersonalen i Palmeutredningen lämnades inte ut eftersom de omfattades av sekretess.⁴⁶

4.3.1 Sekretessens styrka

För att sekretess skall gälla skall det *raka skaderekvisitet* vara uppfyllt dvs. det skall kunna antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs, 18 kap. 1 § 1 st. OSL. Det som åsyftas är åtgärder och verksamhet för att bekämpa brottslighet. Med åtgärder menas främst ingripanden och beslut som hänför sig till ett visst ärende. En uppgift som kan försvåra en pågående brottsutredning kan således hemlighållas.⁴⁷

På grund av skaderekvisitets utformning kommer, sedan åtal har väckts, sekretess att gälla endast för uppgifter som har *generell* betydelse för brottsspaning och brottsutredning.⁴⁸ Om de i lagrummet angivna förutsättningarna är uppfyllda kan dock uppgifter i en avslutad förundersökning sekretessbeläggas med stöd av 18 kap. 1 § OSL. Det är inte uteslutet att en nedlagd förundersökning återupptas och om sekretessen upphör vid nedläggningen kan ett återupptagande försvåras. Även i en sådan situation kan sekretess enligt aktuell bestämmelse komma ifråga.⁴⁹ Vid sekretessprövningen måste då först bedömas om förundersökningen kan återupptas och om så är fallet skall sekretessprövningen göras på samma grunder som om den

---

⁴³ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 18 kap. 1 §

⁴⁴ RÅ 1990 not. 141

⁴⁵ RÅ 1991 not. 92

⁴⁶ RÅ 1994 not. 7

⁴⁷ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 18 kap. 1 §

⁴⁸ RÅ 85 Ab179 och RÅ 1989 ref. 56

⁴⁹ RÅ 1992 ref. 15

var pågående.⁵⁰ KamR i Jönköping fastställde polismyndighetens beslut att inte lämna ut uppgifter om tidpunkten då polismyndigheten fick del av och kvitterade ut rikslarm om överfallet på utrikesminister Anna Lindh. Ett utlämnande ansågs kunna skada både pågående förundersökning och polismyndighetens framtida verksamhet.⁵¹ KamR i Stockholm ansåg att ett obduktionsprotokoll i ett förundersökningsprotokoll som förekom i en nedlagd förundersökning rörande mord skulle vara sekretessbelagt eftersom förundersökningen kunde komma att återupptas, så länge brottet inte är preskriberat.⁵² RegR har dock ansett att enbart att en förundersökning har lagts ner med motiveringen att den inte givit några spaningsresultat och att den skulle kunna återupptas om nya uppgifter framkommer och att ett återupptagande av utredningen skulle försvåras av ett utlämnande av de aktuella uppgifterna inte utgör tillräcklig grund för att hemlighålla uppgifterna enligt dåvarande 5 kap. 1 § sekrL (nuvarande 18 kap. 1 § OSL).⁵³

4.3.2 Räckvidd

Sekretess gäller för uppgift som *hänför sig till* de verksamheter som omfattas av bestämmelsen. Det innebär att sekretessen följer med uppgiften när den lämnas vidare till en annan myndighet, även om den mottagande myndigheten inte bedriver brottsförebyggande eller brottsbeivrande verksamhet.

Sekretesstiden för uppgift allmän handling är högst 40 år.

4.4 Meddelarfriheten

Tjänstemän inom polis- och åklagarmyndighet är princip oförhindrade att muntligt lämna sekretessbelagda uppgifter ur en pågående förundersökning för publicering. Den tystnadsplikt som följer av sekretess enligt 18 kap. 1 § OSL inskränker endast delvis den rätt att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av TF och YGL, vilket följer av 18 kap. 19 § andra och fjärde styckena OSL och 13 kap. OSL. Endast uppgift om kvarhållande av försändelse på befordringsföretag, hemlig teleavlyssning, hemlig tele- och kameraövervakning eller hemlig rumsavlyssning på grund av beslut av domstol, undersökningsledare eller åklagare omfattas av kvalificerad tystnadsplikt.

---

⁵⁰ Bring & Diesen, s. 575

⁵¹ KamR i Jönköping, mål nr 3502-03, dom 2003-11-10

⁵² KamR i Stockholm, mål nr 944-04, dom 2004-05-11

⁵³ RÅ 2003 not. 174

Eftersom förundersökningshandlingarna blir allmänna handlingar först när förundersökningen avslutas och det endast är straffbart att lämna ut sekretessbelagda *allmänna* handlingar, medför det inget straffansvar att lämna ut exempelvis en nedtecknad förhørsutsaga som hänför sig till en pågående förundersökning.⁵⁴

---

⁵⁴ Bohlin, s. 279 och 281

5 Sekretess till skydd för enskilda

5.1 Inledning

I ett förundersökningsmaterial förekommer ofta en mängd uppgifter om enskildas personliga förhållanden, uppgifter som riskerar att kränka enskilds personliga integritet om de lämnas ut.

I detta avsnitt behandlas sekretess till skydd för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden.

5.2 Personliga och ekonomiska förhållanden

I 35 kap. 1 § OSL finns bestämmelser om sekretess till skydd för enskildas personliga och ekonomiska förhållanden i förundersökningen och annan brottsförebyggande och brottsbeivrande verksamhet. Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men, och uppgiften förekommer i (p. 1) utredningen enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål, (p. 2) angelägenhet som avser användningen av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott, (p. 4) annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av en åklagarmyndighet, en polismyndighet, Skatteverket, Statens kriminaltekniska laboratorium, Tullverket eller Kustbevakningen. Jämfört med motsvarande bestämmelse i 18 kap. 1 § OSL gäller p. 4 sekretess även vid SKL.

Med *enskild* avses både fysisk och juridisk person. Med *personliga* och *ekonomiska* förhållanden avses alla uppgifter som kan hänföras till den enskilda, såsom hälsotillstånd, adress och ekonomi. När det gäller juridiska personer avses främst ekonomi, eftersom de inte kan anses ha några personliga förhållanden.⁵⁵

5.2.1 Sekretessens styrka

Bestämmelsen är formulerad med ett omvänt skaderekvisit, vilket innebär presumtion för sekretess. Sekretessen skyddar även närstående och avlidna personer. Med *skada* avses i regel ekonomisk skada och med *men* avses integritetskränkningar, däri innefattas även våld eller annat allvarligt men.⁵⁶ Vid bedömningen skall den enskildes situation beaktas och hänsyn skall tas till dennes förmodade upplevelse av att personlig information sprids.⁵⁷ Sekretessen

---

⁵⁵ Prop. 1979/80:2 Del A s. 83

⁵⁶ RÅ 1990 ref. 47

⁵⁷ JO 1982/83 s. 227

kan påverkas av den publicitet som ett fall kan få, det har klargjorts i ett fall angående utlämnande av handlingar ur förundersökningen rörande mordet på statsminister Olof Palme. Med hänsyn till den stora publiciteten och den intensiva bevakningen kring förundersökningen ansågs att de personer som utpekats för att ha samband med mordet och de personer som lämnat upplysningar rörande omständigheterna kunde lida men om deras identifikationsuppgifter lämnades ut.⁵⁸ Sekretess till skydd för enskild består även om en förundersökning läggs ner oavsett nedläggningsgrund till skillnad mot sekretessen till skydd för utredningen.⁵⁹

Enligt första punkten gäller sekretess i sedvanliga förundersökningar, men även vid annan utredning som görs enligt bestämmelserna om förundersökning. Ett stort antal fall har varit föremål för bedömning i RegR (före 1 april 1999 var bestämmelsen begränsad genom ett rakt skaderekvisit, varför tillämpligheten av äldre rättsfall kan vara oklar). Obduktionsprotokoll har ansetts innehålla uppgifter som kan medföra men för den avlidne enskild, om uppgifterna röjs för anhörig.⁶⁰ I en förundersökning rörande mordbrand och olaga hot, som lagts ner på grund av att spaningsuppslag saknats, ansågs endast förhören omfattas av sekretess, eftersom de innehöll uppgifter som kunde vara till men för enskild.⁶¹ Handlingar i en förundersökning rörande barnpornografibrott lämnades ut, med undantag för kundernas namn gatuadress eller boxadress. Uppgifter om hemort och stat däremot kunde lämnas ut utan risk för att kunderna skulle kunna identifieras.⁶² Sveriges television begärde att få ta del av en videoupptagning för konfrontationsändamål från förundersökningen i anledning av mordet på statsminister Olof Palme. På videoupptagningen fanns bland andra den för mordet misstänkte så kallade 42-åringen. RegR konstaterade att eftersom videoupptagningen visats inför Stockholms tingsrätt förelåg inte sekretess till skydd för enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, något av undantagen var inte tillämpliga.⁶³ Ett försäkringsbolag begärde utlämnande av uppgifter i fem förundersökningar som lagts ned med motiveringen "ej spaningsresultat" och där målsäganden givit försäkringsbolaget rätt att hos myndigheter inhämta de upplysningar som kan vara erforderliga för att bedöma hennes ersättningsanspråk. RegR fann att de begärda

---

⁵⁸ RÅ 1990 ref. 47

⁵⁹ Bring & Diesen, s. 577

⁶⁰ RÅ83 Ab179

⁶¹ RÅ85 Ab179

⁶² RÅ 1989 not. 210

⁶³ RÅ 1989 ref. 56

handlingarna, med undantag av en förteckning över personnummer på personerna som deltog vid fotokonfrontationen, skulle lämnas ut.⁶⁴

Enligt andra punkten gäller sekretess i angelägenhet som avser användningen av straffprocessuella tvångsmedel. Uttryckssättet innebär att sekretess gäller hos alla myndigheter som tar befattning med tvångsåtgärder. För domstolarnas rättskipande eller rättsvårdande verksamhet finns dock en särskild reglering i andra stycket, där anges att sekretess endast gäller *om det kan antas* att den enskilde eller någon närstående lider skada eller men om uppgiften röjs. Vid förhandling om användning av tvångsmedel gäller sekretess för uppgift om vem som är misstänkt endast om det kan antas att *fara uppkommer* för den misstänkte eller någon närstående skall *utsättas för våld eller lider annat allvarligt men* om uppgiften röjs. För angelägenhet som avser användning av tvångsmedel gäller således för domstolens verksamhet ett rakt skaderekvisit, eftersom det är av stor betydelse för rättssäkerheten och allmänhetens förtroende för rättsväsendet att förhandlingar i största möjliga mån är offentliga. Endast om en hotbild finns mot den som är misstänkt eller någon närstående till denne skall det finnas möjlighet att hemlighålla namnet på den misstänkte vid en förhandling om användning av tvångsmedel. I denna situation är det raka skaderekvisitet särskilt kvalificerat.⁶⁵

Sekretessen avser enligt fjärde punkten också uppgifter som inte direkt hänför sig till förundersökning eller tvångsmedel i brottmål. Genom bestämmelsen är det möjligt att sekretessbelägga uppgifter som allmänt hänför sig till de uppräknade myndigheternas brottsbekämpande verksamhet. Bestämmelsen är bl.a. tillämplig på polisens lokala personregister som inte omfattas av särskilda bestämmelser exempelvis RAR.⁶⁶

Den längsta tiden för sekretess för uppgift i allmän handling är 70 år, men så fort skaderekvisitet inte är uppfyllt upphör sekretessen att gälla.

5.2.2 Undantag

Vissa uppgifter är undantagna sekretess enligt 35 kap. 6 § OSL. Sekretess gäller inte för beslut att väcka åtal, beslut om att förundersökning inte skall inledas eller beslut om att förundersökningen skall läggas ner (p. 1). Det är bara beslutet som blir offentligt. Sekretess gäller heller inte för uppgift i ärende om strafföreläggande eller ordningsbot eller (p. 2) för uppgift som avser omhändertagande enligt 13 § 2 st. polislagen (1984:387). Det har ansetts

---

⁶⁴ RÅ 2003 not. 174

⁶⁵ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 35 kap. 1 §

⁶⁶ A.a.

vara ett starkt rättssäkerhetsintresse att sådana omhändertaganden är underkastade offentlig kontroll.⁶⁷

5.2.3 Räckvidd

Sekretessen är begränsad till att gälla uppgifter som förekommer i de nämnda verksamheterna. Om uppgiften lämnas vidare till en annan myndighet måste det finnas en regel som sekretessbelägger uppgiften hos den mottagande myndigheten. Det skall påpekas att i 21 kap. OSL finns bestämmelser om sekretess till skydd för uppgift om enskildas personliga förhållanden oavsett i vilket sammanhang uppgiften förekommer. Sekretessen gäller bl.a. för uppgifter om hälsotillstånd och sexualliv, om adress och kontaktuppgifter och om utlännings säkerhet. Bestämmelserna i 21 kap. OSL skall bara tillämpas om ingen annan sekretessbestämmelse är tillämplig.

Om uppgifterna lämnas vidare till domstol med anledning av att åklagaren väcker åtal upphör sekretessen enligt 35 kap. 7 § OSL. Effekten av denna huvudregel är att bestämmelsen i 43 kap. 2 § OSL om överföring av sekretess till en domstol inte blir tillämplig på uppgifterna.⁶⁸ I tre undantagsfall består sekretessen efter överlämnandet till domstol, (p. 1) om sekretess för uppgiften skall gälla hos domstolen enligt 12 § eller 36 kap. 2 §, (p. 2) om uppgiften uppenbarligen saknar betydelse i målet eller (p. 3) om uppgiften finns i en handling som har kommit från en annan myndighet där uppgiften inte är sekretessreglerad.

5.3 Förstärkt sekretesskydd för anmälare och uppgiftslämnare

Sekretess gäller, i verksamhet som avses 35 kap. 1 § 1 st. OSL för uppgift i en anmälan eller utsaga av en enskild, i förhållande till den som anmälan eller utsagan avser, endast om det *kan antas* att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs, 35 kap. 2 § OSL. Enligt 12 kap. 1 § och 2 § 1 st. OSL gäller inte sekretess gentemot den person som uppgiften avser eller som berörs av den, om inte annat följer av OSL. Det innebär att uppgifter från anmälare eller uppgiftslämnare skulle kunna lämnas ut till den personen som berörs av dem. Syftet med förevarande bestämmelse är att skydda anmälare och uppgiftslämnare mot att deras identitet röjs för den som uppgifterna avser. I förhållande till utomstående gäller 35 kap. 1 § 1 st. OSL.

---

⁶⁷ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 35 kap. 6 §

⁶⁸ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 35 kap. 7 §

Genom det raka skaderekvisitet begränsas sekretessen så att den gäller endast om det kan antas att fara uppkommer för att någon utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Sekretessen kan dock endast i begränsad omfattning göras gällande gentemot en misstänkt. Den som delgivits misstanke i en förundersökning har rätt enligt 23 kap. 18 § RB att ta del av vad som har förekommit vid förundersökningen och i en rättegång kan den misstänkte inte undanhållas omständighet som åberopas som bevisning.⁶⁹

Sekretesstiden för uppgifter i allmänna handlingar är högst 70 år.

---

⁶⁹ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 35 kap. 2 §

6 Sekretessbrytande regler

6.1 Inledning

Sekretess kan inte upprätthållas konsekvent i alla sammanhang, det skulle få orimliga konsekvenser. Sekretess gäller mot enskild och annan myndighet förutsatt det inte finns författningsstöd att röja en uppgift, 8 kap. 1 § OSL. Sekretessbelagda uppgifter får således inte lämnas till enskild eller annan myndighet, utan att det finns en bestämmelse som bryter sekretessen. Polis och åklagare behöver kunna utbyta sekretessbelagda uppgifter under en förundersökning, oaktat att de tillhör olika myndigheter. Enskilda, både brottsoffer och misstänkta gärningspersoner, kan behöva sekretessbelagda uppgifter för att ta tillvara sin rätt.

I detta avsnitt behandlas först den misstänktes rätt till insyn i förundersökning, därefter behandlas brottsoffers insynsrätt. Slutligen behandlas de allmänna sekretessbrytande reglerna i OSL.

6.1 Misstänktes insynsrätt

Den misstänktes rätt till insyn i förundersökningen regleras i RB och uppkommer vid olika stadier i processen. I 23 kap. 18 § 1 st. RB anges att när utredningen kommit så långt att någon skäligen kan misstänkas för brottet skall denne underrättas om misstanken. Den misstänkte och dennes försvarare har fortlöpande under förundersökningen rätt att ta del av vad som har förekommit, om det kan ske utan men för utredningen. Rätten att ta del av vad som förekommit under förundersökningen innefattar dock ingen rätt att ta del av avskrift av protokollet eller andra anteckningar.⁷⁰ Det är först när åtal har beslutats som den misstänkte och dennes försvarare kan begära att få en avskrift av protokoll eller anteckningar från förundersökningen enligt 23 kap. 21 § 4 st. RB. Stämningsansökan och bevisen som åberopas skall delges den misstänkte, 45 kap. 9 § 2 st. RB.

Om en förundersökning inte föranleder åtal föreligger enligt förarbetena inte någon ovillkorlig rätt att ta del av protokoll eller andra anteckningar. Det innebär också att det inte föreligger någon ovillkorlig rätt att ta del av delar av förundersökningen som inte lett till åtal, även om andra delar lett till åtal.⁷¹ JO har dock hävdade att den misstänkte är berättigad att få ta

---

⁷⁰ Prop. 1986/87:89 s. 144

⁷¹ A.a.

del av allt som har förekommit vid förundersökningen, oavsett om alla detaljer i materialet senare kommer att inflyta i förundersökningsprotokollet.⁷²

Det är en grundläggande princip att den som misstänks för ett brott skall ha rätt att ta del av allt material som läggs till grund för avgörande. Principen kommer inte direkt till uttryck i RB, men reglerna om misstänkta insyns rätt anses ge uttryck för en sådan princip.⁷³ I Europakonventionen art. 6 stadgas rätt till rättvis rättegång där parterna är likställda (equality of arms). Motstående intressen som enligt konventionen kan tillåtas att bli beaktade är bl.a. risken för hämndaktioner mot vittnen, skyddet för andra individers grundläggande rättigheter och skyddet för polisiära utredningsmetoder.⁷⁴ En tilltalad har ansetts berättigad att ta del av hemligstämplad uppgift om vittnets identitet. En uppgift om ett åberopat vittnes identitet är en sådan omständighet som en part har rätt att få del av. Utlämnandet av uppgiften skedde enligt RB:s regler, varför något förbehåll som inskränker mottagarens rätt att lämna uppgiften vidare inte kunde uppställas.⁷⁵

6.2 Brottsoffers insyns rätt

Under pågående förundersökning begränsas brottsoffers liksom övriga privatpersoners insyns rätt av förundersökningssekretess enligt 18 kap. 1 § OSL. Brottsoffer har dock rätt att ta del av uppgifter som angår denne själv, såsom anmälan och egna förhör, det följer av 12 kap. 1 § OSL.

Det finns ingen legaldefinition av termen *brottsoffer*, utan det är ett allmänt begrepp för en enskild person som har drabbats av en skada till följd av brott. Det kan vara en personskada, en sakskada eller psykiskt lidande.⁷⁶ I FN:s deklaration om brottsoffer definieras brottsoffer på följande sätt. ”*Offer*” innebär personer som, enskilt eller gemensamt, har lidit skada, inklusive fysisk eller psykisk skada, känslomässigt lidande, ekonomisk förlust eller väsentlig försämring av sina grundläggande rättigheter, genom handlingar eller underlåtelser som strider mot strafflagar som gäller i Medlemsstaterna, inklusive de lagar som förbjuder brottsligt maktmissbruk.⁷⁷ Brottsoffer är ett vidare begrepp som innefattar alla som på något sätt berörs av ett brott. Alla som betecknas brottsoffer tillerkänns inte juridiska rättigheter.⁷⁸

---

⁷² JO 1964 s. 214

⁷³ Prop. 1986/87:89 s. 144

⁷⁴ Fitger, Rättegångsbalken (1 nov. 2010, zeteo) kommentaren till 23 kap. 18 §

⁷⁵ RH 1994:41

⁷⁶ Diesen, s. 29, Fredriksson & Malm, s 27 samt Bring & Diesen, s. 93

⁷⁷ General församlingen A/RES/40/34

⁷⁸ Fredriksson & Malm, s. 27

De brottsoffer som tillerkänns juridiska rättigheter benämns *målsägande* eller *skadelidande*. Begreppet skadelidande används bl.a. i SkL och är den som drabbats av skada. En skadelidande har rätt att få sin skada ersatt om skadevällaren agerat vårdslöst eller uppsåtligt enligt den så kallade culparegeln i 2 kap. 1 § SkL. Den som drabbas av skada till följd av brott har rätt att få skadan ersatt, det gäller såväl sak- och personskada som ren förmögenhetsskada. Målsägande är den, mot vilken brott är begånget eller som därav blivit förnärad eller lidit skada enligt 20 kap. 8 § 4 st. RB.

6.2.1 Målsägandestatus

Målsägande är en processuell term som ger den drabbade en särskild ställning i brottmålsprocessen. Målsägande är ett gammalt begrepp som ger intryck av att denne ”äger målet”. Tidigare var det också målsäganden som avgjorde huruvida det skulle bli en process eller om det skulle räcka att träffa en överenskommelse. Vid RB:s införande blev allmänt åtal huvudregel. Rätten att väcka enskilt åtal finns kvar beträffande vissa brott, men tillämpas ytterst sällan. Målsäganden är inte part under förundersökningen, men kan biträda åtalet när åtal väcks och intar då partsställning. Målsäganden intar även partsställning vid enskilt åtal. I vissa fall⁷⁹ har målsäganden rätt till ett målsägandebiträde som bl.a. för skadeståndstalan. I annat fall förs skadeståndstalan av åklagaren i samband med brottmålsrättegången.⁸⁰ Målsäganden får inte vittna. Målsägandestatus är en tillämpning av 20 kap. 8 § RB och kriterierna är ”den mot vilken brott blivit begånget, den som blivit förnärad eller lidit skada därav”. I de flesta fall innebär det inga svårigheter att bestämma vem som är målsägande, men viss gränsdragningsproblematik kan uppstå. Utgångspunkten är de skyddsobjekt som straffreglerna i BrB avser att skydda. Straffreglerna i BrB delas in i brott mot enskild (3-7 kap. BrB), förmögenhetsbrott (8-12 kap. BrB), brott mot det allmänna (13-15 kap. BrB) och brott mot staten (16-22 kap. BrB). I regel finns således ingen enskild målsägande när det gäller brotten i 13-22 kap. BrB. Vid brottsoffers död tillkommer målsäganderätt endast efterlevande enligt arvsordningen, således inte sambor. När det gäller våldsbrott är det den som tillfogats fysisk skada som intar målsägandeställning, inte den som tillfogats egendomsskada till följd av brottet. Vid sexualbrott är det endast den utsatta som är målsägande, inte dennes anhöriga.

---

⁷⁹ Vid sexualbrott och brott i nära relationer, men även annan våldsbrottslighet kan ge rätt till målsägandebiträde.

⁸⁰ Om det kan ske utan väsentlig olägenhet och anspråket inte är uppenbart ogrundat, 22 kap. 2 § RB

6.2.2 Målsägandes insynsrätt

Om målsäganden har framställt ett yrkande om enskilt anspråk blir denne att betrakta som part i den delen av målet. Det finns dock ingen regel motsvarande den i 23 kap. 18 § OSL som ger målsäganden rätt till insyn i förundersökningen. Först efter att åtal har väckts uppträder målsäganden som part i rättegången och har då rätt att ta del av material som enligt RB gäller för parter.⁸¹

I förarbetena har konstaterats att målsägandens anspråk oftast tas tillvara av åklagaren. Om ett enskilt anspråk grundas på ett brott som hör under allmänt åtal är åklagaren skyldig att på målsägandens begäran förbereda och utföra även målsägandens talan i samband med åtalet, om det kan ske utan väsentlig olägenhet och anspråket inte är uppenbart ogrundat, 22 kap. 2 § RB. Det är således främst när förundersökningen inte leder fram till åtal som det finns ett behov av insyn. Det har dock påpekats att det kan finnas ett behov av att ta del av information även under pågående förundersökning, t.ex. då den drar ut på tiden och målsäganden önskar få sitt skadestånd reglerat, men det praktiska behovet har inte ansetts vara särskilt stort.⁸²

6.2.3 Skadelidandes insynsrätt

Den som har lidit skada till följd av brott kan ha behov av att få veta vem som vållat en skada för att han eller hon skall kunna vända sig till skadevållaren med sitt anspråk antingen direkt eller via domstol. Utbetalningen av försäkringsersättning kan också vara beroende av att försäkringsbolaget får del av vissa uppgifter. Försäkringsbolaget måste veta att den aktuella händelsen utgör ett brott och att brottet verkligen har inträffat, innan de kan betala ut ersättning. Försäkringsbolaget måste också veta vem som har begått brottet, för att kunna rikta eventuella regresskrav mot denne.

I 35 kap. 8 § OSL finns en bestämmelse som medger undantag från bestämmelsen om sekretess till skydd för enskild i 35 kap. 1 § OSL. Den gäller dock inte för uppgifter som omfattas av sekretess enligt 18 kap. 1 § OSL. På begäran av den som lidit person- eller sakskada vid en trafik olycka kan polisen utan hinder av sekretess lämna uppgift om identiteten hos en trafikant som haft del i olyckan, enligt första stycket. I andra stycket föreskrivs att sekretessen inte hindrar att skadelidande eller den som skadelidande har överlåtit sin rätt till, i annat fall än som anges i första stycket, tar del av en uppgift, om uppgiften behövs för att kunna få ett anspråk på skadestånd eller anspråk på bättre rätt till viss

---

⁸¹ JO dnr 2388-1990 s. 21, Bring & Diesen s. 586

⁸² Prop. 2000/01:109, s. 15f

egendom tillgodosett. Förutsättningen är att det inte bedöms vara av *synnerlig vikt* för den som uppgiften rör eller någon närstående att den inte lämnas ut, när uppgiften förekommer i (p. 1) en nedlagd förundersökning eller en förundersökning som avslutats med ett beslut om att åtal inte skall väckas, (p. 2) en annan brottsutredning som utförts enligt bestämmelserna i 23 kap. RB och som avslutats på annat sätt än med beslut att väcka åtal, med strafföreläggande eller med föreläggande av ordningsbot, eller (p. 3) en avslutad utredning enligt 31 § LUL.

Synnerlig vikt att uppgifter inte lämnas ut kan det t.ex. vara om det finns risk för trakasserier eller repressalier i fall en identitetsuppgift lämnas ut. Även uppgifter i läkarintyg och förhørsutsagor som innehåller graverande uppgifter för enskild kan myndigheten på grund av synnerlig vikt vägra att lämna ut.⁸³

Om ett brott har begåtts av ett barn under 15 år är det endast i de fall en utredning enligt 31 § LUL företas som en rätt att få del av uppgifter föreligger. Om en sådan utredning inte görs, har den skadelidande ingen rätt att enligt 35 kap. 8 § OSL ta del av uppgifter avseende barnet som polisen inhämtar.⁸⁴ Polisen skall sedan 1 juli 2010 i större utsträckning och mer effektivt utreda brott begångna av barn under 15 år. En utredning skall numera enligt den så kallade presumtionsregeln alltid inledas om någon före femton års ålder kan misstänkas för brott, för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år eller ett straffbelagt försök, en straffbelagd förberedelse eller en straffbelagd stämpling till ett sådant brott, om inte *särskilda skäl* talar emot det. Polisen kan även utreda brott som inte omfattas av presumtionsregeln om det är av särskild betydelse med hänsyn till ett allmänt intresse. Det innebär att rent polisiära skäl kan föranleda en utredning av brott, som exempelvis stöld och skadegörelse. Polisen kan också utreda brott som inte omfattas av presumtionsregeln om det är av särskild betydelse med hänsyn till ett enskilt intresse. Det finns således en möjlighet att utreda brott som inneburit en allvarlig integritetskränkning för målsäganden, t.ex. misshandel som inte är grov och sexualbrott som inte utgör våldtäkt, eller brott som inneburit stor ekonomisk skada för målsäganden, t.ex. skadegörelse som förorsakat omfattande skador.⁸⁵

När den misstänkte är under 18 år samt när utredningen sker enligt 31 § LUL kan det vid bedömningen om uppgifterna skall lämnas ut finnas skäl att ta större hänsyn till enskilda

---

⁸³ Prop. 2000/01:109, s. 20

⁸⁴ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 35 kap. 8 §

⁸⁵ Prop. 2009/10:105, s. 1 f

intressen än annars. Hänsyn bör också kunna tas till närståendes intressen av att uppgifterna inte röjs.⁸⁶

Om det är rimligt att anta att avsikten hos den som begär uppgifterna antingen är att få veta vem ett anspråk kan riktas mot eller att få bevis för sin sak bör tilltro normalt kunna fästas vid påståendet att uppgifterna behövs. Bestämmelsen ger dock inte en målsägande som önskar väcka enskilt åtal eller begära överprövning av ett beslut om nedlagd förundersökning några rättigheter.⁸⁷

Vid tillkomsten av bestämmelsen diskuterades huruvida *skadelidande* eller *målsägande* skulle ges rätt till insyn. Begreppet skadelidande ansågs vara mest adekvat, eftersom begreppet målsägande kunde få icke avsedda konsekvenser. En förundersökning kan t.ex. läggas ner på grund av att den misstänkta gärningen visat sig inte utgöra brott. I den situationen finns det inte längre någon misstänkt och inte heller någon målsägande.⁸⁸

6.3 Allmänna sekretessbrytande regler

I 10 kap. OSL har samlats bestämmelser om begränsningar i sekretessen, utöver dem som finns i anslutning till berörda sekretessbestämmelser i lagens fjärde-sjätte avdelningar. Kapitlet är uppdelat i bestämmelser som gäller till förmån för såväl enskilda som myndigheter, bestämmelser som gäller till förmån för enskilda och bestämmelser som gäller till förmån för myndigheter.

6.3.1 Samtycke

Att sekretess till skydd för enskild inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan enskild eller till en myndighet, om den enskilde *samtycker* till det, följer av 12 kap. OSL och gäller med de begränsningar som anges där enligt 10 kap. 1 § OSL. I 12 kap. 2 § 1st. framgår att en enskild helt eller delvis kan häva sekretess som gäller till skydd för honom eller henne, om inte annat anges i OSL. I andra stycket anges att en uppgift, som lämnas till annan enskild, kan lämnas tillsammans med ett förbehåll som inskränker rätten att lämna uppgiften vidare. Då uppkommer tystnadsplikt som inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av grundlag enligt tredje stycket. En överträdelse av ett förbehåll är straffbelagt som brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § BrB.

---

⁸⁶ Prop. 2000/01:109, s. 20

⁸⁷ Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 35 kap. 8 §

⁸⁸ Prop. 2000/01:109, s. 15

6.3.2 Nödvändigt utlämnade

Sekretess hindrar inte att myndighet lämnar ut uppgifter till andra myndigheter eller till enskilda om det är *nödvändigt* för att myndigheten skall kunna fullgöra sin verksamhet enligt 10 kap. 2 § OSL. Syftet är att förhindra att sekretessregleringen omöjliggör för en myndighet fullgöra ett visst åliggande. Bestämmelsen skall tillämpas restriktivt, eftersom sekretesskyddet annars urholkas.⁸⁹ Nödvändigt utlämnande kan inte åberopas endast för att höja effektiviteten hos en myndighet eller för att biträda andra myndigheters verksamhet. Bestämmelsen är exempelvis tillämplig i fall när delgivning åligger en myndighet, då kan sekretessbelagd information behöva lämnas till enskilda. Även om brott mot myndighetens egen verksamhet upptäcks kan bestämmelsen vara tillämplig, t.ex. om en socialnämnd upptäcker ett bedrägeriförsök där någon med vilseledande uppgifter försökt att tillskansa sig bidrag. I ett sådant fall hindrar inte sekretessen i 26 kap. 1 § OSL att uppgifter lämnas till polisen.

6.3.3 Partsinsyn

Bestämmelsen om partsinsyn i 10 kap. 3 § OSL är en kollisionsnorm som reglerar vad som skall gälla vid en konflikt mellan rätten till partsinsyn och bestämmelserna om sekretess.⁹⁰ Avsikten är inte att bestämmelsen självständigt skall reglera parts rätt till insyn, utan innebär att parts rätt till insyn enligt *annan lag*, *rättspraxis* eller *allmänna principer* inte hindras av bestämmelserna om sekretess i OSL.⁹¹

I 10 kap. 3 § 1 st. OSL föreskrivs att sekretess inte hindrar att en enskild eller en myndighet som är part i ett mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet och som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen, tar del av en handling eller annat material i målet eller ärendet. Ett utlämnande av en sådan handling får inte ske i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av *synnerlig vikt* att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. Myndigheten skall då på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller, i den utsträckning det behövs för att parten skall kunna ta till vara sin rätt och det kan ske *utan allvarlig skada* för det intresse som sekretessen skall skydda.

Enligt andra stycket hindrar sekretess aldrig att en part i mål eller ärende tar del av dom eller beslut i målet eller ärendet. Inte heller innebär sekretess begränsning i en parts rätt enligt RB att få del av alla omständigheter som läggs till grund för avgörande av mål eller ärende.

---

⁸⁹ Prop. 1979/80:2 Del A s. 465 och 494

⁹⁰ RÅ 2001 ref. 27

⁹¹ Prop. 1979/80:2 s 333

Om det i lag finns bestämmelser som avviker från första eller andra stycket gäller de bestämmelserna.

Det anges att det skall vara fråga om uppgifter i mål eller ärende, vilket innebär att allmän bakgrundsinformation som en myndighet har tillgång till och som inte har särskild relevans i målet eller ärendet inte omfattas. Om uppgifter däremot har tillförts ett mål eller ärende har det ingen betydelse huruvida de är relevanta för prövningen.⁹²

En part alltid har rätt att ta del av alla omständigheter som domstolen grundar sitt avgörande på. Sekretess kan aldrig begränsa en parts rätt enligt rättegångsbalken att få del av alla omständigheter som läggs till grund för ett avgörande av ett mål eller ett ärende framgår av andra styckets andra mening. Bestämmelsen avser också den rätt som en misstänkt enligt 23 kap. 18 § RB har att ta del av vad som har kommit fram under en förundersökning.⁹³

I 10 kap. 4 § OSL finns bestämmelser om att förbehåll får göras när en handling eller annat material lämnas till en part eller när en uppgift ur materialet delges honom eller henne.

6.3.4 Partsbegreppet

Partsbegreppet är inte alltid entydigt och ibland uppstår oenighet om hur det skall tolkas. Det är oklart om en misstänkt skall anses vara part i en förundersökning. Utgångspunkten är att varken målsägare eller misstänkt skall betraktas som part under förundersökningen, eftersom det är en inkvisitorisk process och inte ackusatorisk. Vid underrättelsen av en skäligen misstänkt uppkommer dock vissa partsrättigheter och inte sällan betraktas den misstänkte som part härafter.⁹⁴

JK har förklarat sig vara av den uppfattningen att en misstänkt är att anse som part i en pågående förundersökning och att (numera) 10 kap. 3 § 1 st. OSL med dess begränsning i fråga om rätt till partsinsyn i princip var tillämplig när en misstänkt hade rätt att ta del av vad som förekommit vid utredningen. Det framstod enligt JK som inkonsekvent att OSL inte skulle vara tillämplig på en rätt till partsinsyn som följde av RB i andra fall än de som reglerats i 10 kap. 3 § 2 st. OSL.⁹⁵ JO har ansett att den misstänktes insynsrätt regleras uteslutande i RB.⁹⁶ Det har också framförts att de begränsningarna i parts rätt till information

---

⁹² Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 10 kap. 3 §

⁹³ A.a.

⁹⁴ Bring & Diesen s. 124

⁹⁵ JK-beslut 2006-09-21 (dnr 3704-04-21),

⁹⁶ JO 1993/94 s. 49

som följer av 10 kap. 3 § OSL ter sig främmande för handläggningen av mål hos allmän domstol.⁹⁷

Det råder oenighet hur långt en misstänkts rätt till partsinsyn sträcker sig. Om en misstänkt skall ha rätt att ta del av allt material som har förekommit i en förundersökning eller endast det material som åberopas till stöd för avgörande. Frågor om sekretess och rätt till partsinsyn ses för närvarande över av Insynutredningen. Övergripande frågor om rätt till partsinsyn har utredningen behandlat i betänkandet Partsinsyn enligt rättegångsbalken.⁹⁸ Utredningens förslag innebär en ny reglering av kollisionen mellan sekretess och misstänkts insyns rätt i förundersökningsmaterial och uppgifter hos domstol. Utredningen föreslår bland annat att nya bestämmelser i OSL ger tidigare misstänkta eller brottsanmälda personer vissa möjligheter att trots sekretess få insyn i en nedlagd förundersökning och den som dömts för brott en möjlighet till insyn i den förundersökning som föregått den lagakraftvunna domen. Det innebär att den så kallade ”slasken” öppnas upp för insyn, vilket underlättar bland annat för den som överväger att ansöka om resning mot brottmålsdomen.

6.3.5 Generalklausulen

Generalklausulen gäller till förmån för myndigheter och finns i 10 kap. 27 § OSL. Bestämmelsen innebär att en sekretessbelagd uppgift får lämnas till en annan myndighet eller en annan verksamhetsgren, om det är *uppenbart* att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen skall skydda. Syftet med bestämmelsen är att inte oförutsedda hinder skall uppkomma i myndigheternas verksamhet. Generalklausulen är subsidiär i förhållande till 10 kap. 2, 3, 5 och 15-26 §§ OSL, det innebär att om de bestämmelserna är tillämpliga skall generalklausulen inte tillämpas. Viss sekretess har ansetts särskilt viktig att upprätthålla gentemot andra myndigheter och har därför undantagits från generalklausulens tillämpning enligt andra stycket. Det gäller t.ex. hälso- och sjukvårdssekretess och socialtjänstsekretess.

Generalklausulen kan åberopas av en myndighet för att tillföra uppgifter till en förundersökning och av förundersökningsledaren för att lämna uppgifter ur en förundersökning till annan myndighet. Det är också i denna bestämmelse som polis och åklagare får söka stöd för ett allmänt utväxlande av uppgifter under förundersökningen.⁹⁹

---

⁹⁷ Bohlin, s. 256

⁹⁸ SOU 2010:14

⁹⁹ Bring & Diesen, s. 584

Generalklausulen skall utnyttjas mer sparsamt och med större försiktighet om informationen inte är sekretesskyddad hos den mottagande myndigheten, särskilt i fråga om uppgifter som är hemliga med hänsyn till enskilds intressen. Om en uppgift har lämnats av en enskild i förtroende kan det finnas särskild anledning att inte lämna ut den.¹⁰⁰ Om en uppgift inte skyddas av sekretess hos den mottagande myndigheten kan risken för att skada skall uppkomma vara så stor att uppgiften inte bör lämnas ut.¹⁰¹ En myndighet kan också på eget initiativ lämna sekretessbelagda uppgifter till en annan myndighet med tillämpning av generalklausulen.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Prop. 1979/80:2 Del A, s. 76f

¹⁰¹ Prop. 1979/80:2 Del A, s. 90

¹⁰² Lenberg m.fl. Offentlighets- och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren till 10 kap. 27 §

7 Sekretess i domstol

7.1 Inledning

När förundersökningen är avslutad skall beslut fattas i åtalsfrågan, 23 kap. 20 § RB. Om åklagaren anser det finns så stark bevisning för den misstänktes skuld att man på objektiva grunder kan emotse en fällande dom har åklagaren plikt att väcka åtal. Förundersökningen ligger till grund för åklagarens beslut i åtalsfrågan och skall bidra till en materialrättsligt riktig dom.¹⁰³ Uppgifterna överlämnas till domstolen tillsammans med en stämningsansökan. Även under pågående förundersökning kan domstolens medverkan aktualiseras. Det handlar främst om beslut om vissa tvångsmedel som endast domstolen är behörig att fatta, men också om förordnande av målsägarbiträde eller försvarare.

En grundläggande princip för rättsväsendet är att den dömande verksamheten skall vara *offentlig* i största möjliga mån. Sekretessens skyddsintressen får därför ofta ge vika för intresset av insyn i domstolsverksamheten. I vissa fall finns det dock intressen av att sekretessen skall bestå.

Sekretess kan gälla i domstolens verksamhet enligt olika bestämmelser. Det finns sekretessbestämmelser som gäller för uppgift oavsett var i det allmännas verksamhet de förekommer. Det finns primära sekretessbestämmelser avsedda för domstolens verksamhet och det finns bestämmelser om sekundär sekretess.

I detta avsnitt skall endast översiktligt behandlas sekretess vid brottmål i allmän domstol. Sekretess i domstolens verksamhet har i viss utsträckning redan berörts i föregående avsnitt.

7.2 Sekretess för uppgifter hos domstolen

När åklagaren har fattat beslut om att väcka åtal överlämnas förundersökningshandlingarna till domstolen. Som huvudregel upphör då sekretessen till skydd för enskild att gälla. Även sekretessen till skydd för utredningen anses upphöra att gälla, eftersom skyddet för utredning då inte länge behövs. Sekretessen för *vissa uppgifter* består dock, förutsatt att de omfattas av någon sekretessbestämmelse tillämplig i domstolens verksamhet.

Domstolens medverkan aktualiseras även under pågående förundersökning, när det gäller t.ex. förordnande om offentlig försvarare eller målsägandebiträde, en framställan om häktning eller en framställan om annat tvångsmedel. För uppgifter hos domstolen gäller då, förutom de

---

¹⁰³ Bring och Diesen, s. 25

bestämmelser som behandlas nedan, 18 kap. 1 § OSL om sekretess till skydd för utredningen, eftersom förundersökningen pågår och bestämmelsen gäller oavsett var uppgifterna förekommer.

7.2.1 Primär sekretess

I 35 kap. 12 § 1 st. OSL finns en bestämmelse som är direkt tillämplig i domstolens verksamhet. Där föreskrivs att sekretess gäller hos domstol för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och om uppgiften förkommer i mål om ansvar för sexualbrott, utpressning, brytande av post- eller telehemlighet, intrång i försvar olovlig avlyssning, dataintrång, brott mot tystnadsplikt, brott genom vilket infektion av HIV har eller kan ha överförts, människorov eller människohandel. Sekretessen gäller också i mål om ersättning för skada med anledning av sådant brott, enligt andra stycket. Den som har blivit utsatt eller anser sig har blivit utsatt för ett sådant brott har ofta ett starkt intresse av att sekretess gäller för uppgifter om personliga eller ekonomiska förhållanden som läggs fram i ansvars- eller skadeståndsmålet. Sekretessen begränsas genom ett rakt skaderekvisit, för att markera intresset av offentlighet.¹⁰⁴

I 35 kap. 12 § 3 st. OSL finns en bestämmelse som syftar till att skydda barns och ungdomar identitet i mål om barnpornografibrott. Sekretess gäller hos domstol för uppgift om en ung person som skildras i pornografisk bild, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs, och uppgiften förkommer i mål om ansvar för barn pornografibrott, ersättning för skada med anledning av sådant brott och förverkande av skildring med sådant innehåll.

Sekretessen i 35 kap. 12 § OSL gäller även *ärende* som rör de brotten som anges. Det innebär att sekretessen även gäller när domstol tar befattning med frågor under pågående förundersökning, vid ansökningar om resning i brottmål, vid förordnande av målsägarbiträde eller offentlig försvarare. Sekretessen gäller dock inte för uppgift om vem som är tilltalad eller svarande enligt fjärde stycket. Undantaget avser endast namnet på den tilltalade eller den som är svarande, i övrigt råder ingen inskränkning i sekretessen för uppgifter om nämnda personer.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Lenberg m.fl. Offentlighets och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren 35 kap. 12 §

¹⁰⁵ A.a.

Stadgandet i 35 kap. 13 § OSL, som är direkt tillämpligt i domstol, avser personalia i brottmål. Sekretess gäller hos domstol i brottmål samt i annat mål eller ärende som bestämmelserna om förundersökning i brottmål är tillämpliga på, för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden som framkommer vid särskild personutredning, rättspsykiatrisk undersökning eller annan sådan utredning, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Motsvarande sekretess gäller i en annan myndighets verksamhet för att bistå domstol med sådan utredning. Sekretessen regleras genom ett rakt skaderekvisit. Det krävs att det av någon särskild anledning kan antas att den som uppgiften rör eller någon närstående lider men om uppgiften röjs. Innebörden av skaderekvisitet är att främst uppgifter av klar känslig natur, som uppgifter om somatiska eller psykiska sjukdomar skall vara hemliga. Uppgifter av mindre känslig art skall vara offentliga, hit torde kunna hänföras uppgifter om alkohol- eller narkotikamissbruk, arbetssituation och familjeförhållanden. Det måste föreligga någon särskild anledning till att uppgifter skall hemlighållas. Det torde finnas möjlighet att i viss utsträckning beakta den enskildes inställning till sekretessfrågan.¹⁰⁶

Bestämmelserna i 21 kap. 1-2 §§ om sekretess till skydd uppgifter om enskildas hälsa, sexualliv och adressuppgifter, oavsett i vilket sammanhang de förekommer aktualiseras ofta hos domstolarna, exempelvis då enskild lämnar ett läkarintyg till domstolen för att styrka sjukdom.¹⁰⁷

7.2.2 Sekundär sekretess

Särskilda regler om sekundär sekretess finns i 43 kap. OSL. Flera sekretessbestämmelser har avgränsats till att endast vara tillämpliga i en viss typ av verksamhet, men behovet av sekretess kan vara detsamma oavsett var uppgifterna förekommer. Domstolarna hanterar många olika slags uppgifter i sin verksamhet, det har därför ansetts vara nödvändigt att införa regler om överföring av sekretess.¹⁰⁸ Får en domstol i sin rättskipande eller rättsvårdande verksamhet från en annan myndighet en sekretessreglerad uppgift blir sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos domstolen, 43 kap. 2 § OSL. Bestämmelsen är tillämplig även när en domstol får uppgifter från en annan domstol.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ Lenberg m.fl. Offentlighets och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren 35 kap. 13 § och prop. 1979/80:2 Del A s. 497

¹⁰⁷ Heuman & Tansjö, s. 33

¹⁰⁸ Bohlin, s 266

¹⁰⁹ Lenberg m.fl. Offentlighets och sekretesslagen (1 dec. 2010, zeteo) kommentaren 43 kap. 2 §

Bestämmelsen om överföring av sekretess gäller inte om det finns en annan primär sekretess bestämmelse, än de i 21 kap. 1, 3, 5 och 7 §§ OSL, till skydd för samma intresse som är tillämplig på uppgiften i domstol. Domstolen skall då tillämpa den primära sekretess regeln, oavsett om skyddet är starkare, svagare eller likvärdigt. En sekundär sekretessregel får således ge vika för en primär sekretessbestämmelse som skyddar samma intresse. Ett undantag har föreskrivits avseende vissa regler i 21 kap. OSL. Vid konkurrens mellan dessa regler och sekundära sekretessregler gäller huvudregeln i 7 kap. 3 § OSL, dvs. sekundär sekretess skall tillämpas om den ger ett starkare skydd.

Bestämmelsen om sekretess till skydd för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden i 35 kap. 1 § OSL blir tillämplig även i domstolens verksamhet genom en bestämmelse om överföring av sekretess i 43 kap. 3 § 2 st. OSL med den skillnaden att domstolen skall tillämpa ett rakt skaderekvisit.

Det skall påpekas att de sekretessbrytande bestämmelserna om samtycke, nödvändigt utlämnande, partsinsyn och generalklausulen är tillämpliga även i domstolens verksamhet.

7.3 Förhandlingssekretess

Den grundläggande principen för förhandling i domstol är att de skall vara offentliga, 2 kap. 11 § 2 st. RF. Från principen får göras undantag i lag, 2 kap. 12 § RF. Om förhandlingssekretess hos de allmänna domstolarna föreskrivs i 5 kap. 1 § 2 st. RB att rätten *får* besluta om att förhandling skall hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att *läggas fram* uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i OSL. Det krävs dessutom att det är av *synnerlig vikt* att uppgiften inte röjs. Om rätten bedömer att så är fallet kan förhandlingen, i den del som rör uppgiften, hållas inom stängda dörrar. Att uppgifterna läggs fram innebär att de antingen lämnas muntligen eller att de finns i en handling som åberopas. Rekvisitet synnerlig vikt markerar intresset av förhandlings-offentlighet. Rekvisitet behöver dock inte vara uppfyllt i vissa fall, t.ex. när sekretess följer av 35 kap. 12-13, 17 §§ eller 36 kap. 1 § OSL. Inte heller när det gäller domstolsförhandling under förundersökning i brottmål eller därmed likställt mål eller ärende, enligt 18 kap. 1, 2, 3 eller 17 § eller 35 kap. 1 eller 2 § OSL behöver rekvisitet vara uppfyllt.¹¹⁰

Om förhandlingen är *offentlig* upphör sekretessen att gälla för de uppgifter som läggs fram vid domstolen enligt 43 kap. 5 § 1 st. OSL. Om förhandlingen hålls inom *stängda dörrar*

---

¹¹⁰ Heuman & Tansjö, s. 83 ff

består sekretessen om inte domstolen inte beslutar annat. När domstolen har skilt målet eller ärendet från sig fortsätter en sekretessbestämmelse att vara tillämplig endast om domstolen i dom eller beslut har beslutat den skall vara tillämplig även i fortsättningen. Uppgifterna blir annars offentliga genom att de tas in i domen eller beslutet, enligt andra stycket och 43 kap. 8 § OSL. Om domstolen upptäcker under förhandlingen att uppgifterna inte var så känsliga som man först trodde skall möjligheten finnas att häva sekretessen.¹¹¹

---

¹¹¹ Bring & Diesen, s. 583

8 Diskussion

8.1 Sammanfattande kommentarer

När en förundersökning pågår är möjligheterna för utomstående att ta del av information små. Offentligheten får stå tillbaka för intresset av att effektivt kunna utreda brottet och fastställa vem som är gärningsperson. Inte ens brottsoffer och misstänkta gärningspersoner kan i någon större utsträckning göra anspråk på information. Behovet som enskilda har att få information skall dock inte underskattas. En förundersökning kan pågå under lång tid och det finns inte alltid någon given person som kan bistå med hjälp under tiden. Det är viktigt att brottsoffer får information om hur förundersökningssekretessen fungerar, för förståelsen varför den är så långtgående. Det kan upplevas frustrerande att inte få veta hur förundersökningen fortgår, i synnerhet om den drar ut på tiden.

Meddelarfriheten är däremot långtgående för sekretessbelagda uppgifter som förekommer i en förundersökning. Tjänstemän inom polis- och åklagarmyndigheterna kan i princip obehindrat muntligen lämna sekretessbelagda uppgifter till journalister för publicering. Att lämna ut sekretessbelagda handlingar, som inte är allmänna, för publicering medför heller inget straffansvar. Som framgått i uppsatsen kan det dock vara svårt att avgöra om en handling har blivit allmän under en pågående förundersökning. Om handlingen t.ex. har överlämnats till åklagare eller införts i ett datoriserat system kan den ha blivit allmän och det är då straffbart att lämna ut den. Tjänstemän hos myndigheterna har ingen skyldighet att lämna uppgifter, utan avgör själva vilka uppgifter det finns fog att lämna. Det är upp till varje enskild tjänsteman att göra en avvägning mellan dels intresset av att skydda utredningen och däri inblandade personer och dels intresset av allmänhetens insyn. Det handlar om en avvägning mellan olika rättssäkerhetsintressen. Med hänvisning till medias rapportering av brott de senaste åren, där bl.a. publicering av namn och bild på misstänkta gärningspersoner har blivit vanligt förekommande, kan det konstateras att intresset av att skydda utredningen och däri inblandade personer har fått stå tillbaka. Medias inblandning i brottsutredningar har blivit större och mer betydelsefull. Det är inte oproblemiskt, risken för att utredningar skadas och att enskilda personer drabbas är uppenbar. Ett stort ansvar för vad som publiceras har naturligtvis journalister, men hur långt sträcker sig det ansvaret? Det här är med stor sannolikhet en diskussion som kommer att växa.

Målsägarens skadeståndsanspråk tillvaratas av åklagaren i fall som leder till åtal och om förundersökningen läggs ner har målsägaren rätt till insyn för att kunna ta tillvara sin rätt till

ersättning. Tidigare uppstod problem i de fall gärningspersonen var minderårig, eftersom polisen i mycket liten utsträckning utredde sådana brott. Målsägare fick därför inte tillräckligt med information för att kunna få skadan reglerad hos försäkringsbolaget. Genom ändringen i LUL den 1 juli 2010 innebär presumptionsregeln numera att fler brott som begås av unga skall utredas, varför det inte längre skall vara ett problem.

Det är, efter genomgången av sekretessbestämmelserna i denna uppsats, inte svårt att förstå att det ofta uppstår svåra bedömningar för den tjänsteman som har att pröva en begäran om utlämnande. Skadebedömningen påverkas av en rad omständigheter i det enskilda fallet. Hänsyn skall tas till risken för att personen som uppgifterna berör eller dennes närstående skadas eller lider men. För att kunna ta sådan hänsyn torde det vara nödvändigt att veta vem som begär uppgifterna och för vilket syfte. Samtidigt har sökanden rätt att vara anonym. När informationen väl är utlämnad finns ingen återvändo. Det är inte konstigt om ibland det säkra tas för det osäkra. Det kan därför vara framgångsrikt att överklaga.

8.2 Slutord

Inledningsvis konstaterades att sekretessbestämmelserna som gäller i brottsutredande verksamhet är svårtillgängliga, vilket kan bekräftas efter denna genomgång. Ytterst handlar det om en avvägning mellan intresset av offentlighet och allmänna och enskilda skyddsbehov. Min förhoppning med denna uppsats är att reglerna för hur avvägningen skall göras har återgivits på ett överskådligt och förståeligt sätt.

Källförteckning

Offentligt tryck

Proposition 1975/76:160 om nya grundlagsbestämmelser angående allmänna handlingars offentlighet

Proposition 1979/80:2 med förslag till sekretesslag m.m. Del A

Proposition 1986/87:89 s. 145 Om ett reformerat tingsrättsförfarande

Proposition 1993/94:143 Brottsoffren i blickpunkten – en brottsofferfond och andra åtgärder för att stärka brottsoffers ställning.

Proposition 2000/01:109 - Skadelidandes rätt att ta del av uppgifter ur nedlagda förundersökningar, m.m.

Proposition 2003/04:93 Några frågor om sekretess.

Proposition 2008/09:150 Offentlighets- och sekretesslag.

Proposition 2009/10:105 Barn under 15 år som misstänks för brott.

SOU 2009:72 Insyn och integritet i brottsbekämpningen – några frågor

SOU 2010:14 Partsinsyn enligt rättegångsbalken

Litteratur

Bohlin, Alf, *Offentlighetsprincipen*, åttonde upplagan, Norstedts juridik AB, 2009

Bring, Thomas och Diesen, Christian, *Förundersökning*, fjärde upplagan, Norstedts Juridik AB, 2009

Diesen, Christian (red.), *Brottsoffers rätt*, Juristförlaget, 1995

Fitger, Peter, *Rättegångsbalken*, Norstedts Juridik AB, 2010 (via www.nj.se/zeteo)

Fredriksson, Max & Malm, Ulf, *Brottsoffers rättigheter i brottmålsprocessen*, tredje upplagan, Norstedts juridik AB, 2004

Heuman, Sigurd & Tansjö, Anna, *Sekretess m.m. hos allmän domstol En handbok*, andra upplagan, Lunds domarakademi, 2007

Lenberg, Eva, Geijer, Ulrika & Tansjö, Anna, *Offentlighets- och sekretesslagen: en kommentar*, Norstedts Juridik AB, 2010 (via www.nj.se/zeteo)

Övrigt

General församlingen A/RES/40/34 Deklaration om grundläggande rättsprinciper för offer för brott och makt missbruk, 1985

Rättsfall

RH 1994:41

RÅ 1971 ref. 15

RÅ 1981 2:34

RÅ 1982 2:59

RÅ 1983 Ab179

RÅ 1985 Ab179

RÅ 1987 not. 273

RÅ 1988 not. 369

RÅ 1989 ref. 56

RÅ 1989 not. 210

RÅ 1990 ref. 47

RÅ 1990 not. 141

RÅ 1991 not. 92

RÅ 1992 ref. 15

RÅ 1994 not. 7

RÅ 2001 ref. 27

RÅ 2003 ref. 83

RÅ 2003 not 174

KamR i Jönköping, mål nr 3502-03, dom 2003-11-10

KamR i Stockholm, mål nr 944-04, dom 2004-05-11

Justitieombudsmannens ämbetsberättelse

JO 1982/83 s. 227

JO 1990/91 s. 421

JO dnr. 2388-1990, s. 21

JO 1995/96 s. 49

Justitiekanslern

Beslut 2006-09-21 (dnr 3704-04-21)